

A woman with long brown hair tied in a low bun, wearing a deep red, long-sleeved dress with a high collar and a blue shawl draped over her shoulders. She is standing in a field of tall, golden-brown grass, looking off to the side. The background is a soft, hazy landscape with a cloudy sky.

Alison Anderson

Letný hosť

Príbeh krehkého priateľstva
Antona Pavloviča Čechova
a nevidomej lekárky Zinaidy

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Zodpovedná redaktorka Katarína Jusková
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Z anglického originálu The Summer Guest, ktorý vyšiel vo vydavateľstve
HarperCollins Publishers, New York 2016, preložila Nina Mikušová.

*Táto kniha je fikcia. Zmienky o skutočných osobách, udalostiach, inštitúciách,
organizáciách alebo miestnych pomeroch majú románu dodať autenticitu.
Všetky ostatné postavy, udalosti a dialógy vznikli v autorkinej fantázii
a netreba ich chápať ako reálne.*

V publikácii je použitá báseň F. I. Ťutčeva *Silentium*
v preklade Jany Kantorovej-Bálikovej.

Copyright © 2016 by Alison Anderson
All rights reserved
Translation © Nina Mikušová 2019
Cover Design © Juraj Šramko 2019
Cover Photo © Ildiko Neer / Arcangel
© Shutterstock
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2019

ISBN 978-80-220-2145-6

Alison Anderson

Letný host'

Venujem Amelii.

AUTORKINA POZNÁMKA

Denník Zinaidy Michajlovny Lintvariovovej sa zakladá na skutočnom príbehu jej života, na tom mále, čo o nej vieme z listov Antona Čechova a z nekrológu, čo napísal po jej smrti.

Mesto Sumy leží vo východnej časti Ukrajiny. Hovorí sa tam po ukrajinsky aj po rusky, rovnako ako za Čechovových čias. Vo všeobecnosti som v knihe použila ruské verzie ukrajinských vlastných mien (Kyjev namiesto Kyjiv, Jelena namiesto Olena atď.) okrem prípadov, keď šlo o konkrétne vtedajšie udalosti a ukrajinčina sa mi zdala vhodnejšia.

*Tyrania viditeľného nás robí slepými.
Jas slova preniká nocou sveta.*

CHRISTIAN BOBIN

POSTAVY VYSTUPUJÚCE V KNIHE

Lintvariovovci

ALEXANDRA VASILIEVNA (*domáca pani*), majiteľka statku v Luke

ZINAIDA MICHAJLOVNA (*Zina*), jej najstaršia dcéra, lekárka

JELENA MICHAJLOVNA (*Lena*), lekárka

PAVEL MICHAJLOVIČ (*Paša*), správca statku, revolucionár

NATALIA MICHAJLOVNA (*Nataša*), učiteľka

GEORGIJ MICHAJLOVIČ (*Žorž*), najmladší syn, hudobník

ANTONIDA FIODOROVNA (*Toňa*), Pašova manželka

Čechovovci

PAVEL JEGORVIČ, otec

JEVGENIJA JAKOVLEVNA, matka

ALEXANDER PAVLOVIČ (*Saša*), najstarší syn, spisovateľ a novinár

NIKOLAJ PAVLOVIČ (*Koľa*), maliar

ANTON PAVLOVIČ (*Antoša*), lekár a spisovateľ

IVAN PAVLOVIČ (*Vaňa*), učiteľ

MARIA PAVLOVNA (*Maša*), jediná dcéra, učiteľka

MICHAIL PAVLOVIČ (*Miša*), študent

Ich hostia

ALEXANDER IGNATIEVIČ IVANENKO (*Saša*), flautista
a bratanec Lintvariovovcov

VALENTINA (*Vata*), sesternica

ALEXEJ NIKOLAJEVIČ PLEŠČEJEV, básnik

KAZIMIR STANISLAVOVIČ BARANCEVIČ, spisovateľ

MARIAN ROMUALDOVIČ SEMAŠKO, čelista

ALEXEJ SERGEJEVIČ SUVORIN, bohatý petrohradský vydavateľ

PAVEL MATVEJEVIČ SVOBODIN, herec

GRIGORIJ PETROVIČ, sluha

AŇA, kuchárka

UĽAŠA, slúžka

ROMAN, kočiš

ARĽOMENKO, PANAS A MIŠKA, priatelia Antona Pavloviča, chodil s nimi na rybačku

NAPÍSALA:

Cesta vedie do diaľky, tam, kam ideme a kam nevidieť; mierne stúpa k obzoru popri vysokej tráve a dlhom rade topoľov. Je opustená, celý svet máme len pre seba; vysoká tráva sa skláňa vo vánku. Vzduch má farbu plameňa sviečky pod ikonou. Slnko sa už takmer dotýka obzoru. Nezostáva veľa času, a predsa máte pocit, s toľkým priestorom naokolo, že nikdy sa nič nezmení: ani slnko, ani vysoká tráva, ani cesta do diaľky.

Bola spokojná s tým, čo napísala. No, vlastne to neboli jej slová; boli to jeho slová, alebo to, čo si z nich zapamätala. Možno povedal čosi celkom iné. Šli sa previezť na koči a týmito slovami jej akoby na chvíľu daroval zrak, akoby jej pomohol opäť vidieť svet. Problém bol uchovať si ten okamih: jeho hlas, taký hlboký a vrúcny, už nepočula. Ako by mohol krátky odsek textu obsiahnuť tak veľa – cestu, stromy, oblohu, svetlo, všetko navôkol, čo už nikto neuvidí, iba o tom bude počuť? A potom tu bol on, s ním sa nakrátko vyslobodila z tmy, jeho dych, jeho hlboký smiech.

Slová sú len slová, pomyslela si, každé zvlášť neznamená takmer nič. No ak ich ukladáš jedno za druhým, vytvoríš nielen opis či obraz, ale zároveň spomienku, v ktorej si prítomná ty aj on, napriek tomu, že tie slová sa netýkajú ani jedného z nás. Čo sú to za čary?

Keby bola sentimentálna alebo podliehala mysticizmu, azda by to pripisovala láske alebo viere; no zatiaľ jej musel stačiť rozum. Áno, rozum. Koniec koncov to boli slová niekoho iného; ona nebola ich autorkou. Iba pisateľkou, tlmočnicou, dennikárkou, prekladateľkou.

Prvé leto

*Luka, Sumy, Charkovská gubernia
apríl 1888*

Denník. To je to, čo potrebujem, aby som nejako vyplnila tie nudné dlhé hodiny, keď som zvyčajne pracovala, pomáhala iným a zabúdala na seba. Zdá sa, že teraz mi už ostáva len spomínať.

Denník ma zamestná, hoci na rozprávanie toho nebude až tak veľa.

Alebo bude?

Keby bol môj život taký, aký bol predtým, než sa moje telo nečakane vzbúrilo, skutočne by som nemala veľký záujem niečo si doň zapisovať. Azda by sa z neho stal akýsi katalóg strastí dedinčanov: Grigorij Petrovič dostal opäť koliku, Aňuša má ischias a čoskoro bude rodiť, Kosťovi prešiel voz po nohách a pomliaždil mu prsty. Môj vlastný život: návštevy susedných statkov, rodinné rozhovory, ak sa nám doma podarí všetkým zísť, Pašove zvyčajné problémy so štátnou mocou. Jeho politické názory spôsobujú cárskym úradníkom v našej odľahlej gubernii vrásky na čele. O sebe nemám čo povedať. Iba ak to, že ten kúsok tkaniva v mojom mozgu ma núti žiť celkom inak ako predtým a zaoberať sa sama sebou. Privádza ma to do rozpakov a nepokladám to za správne, no mama s Jelenou ma povzbudzujú a aj pred chvíľou mi priniesli čaj, zošiť v tvrdej väzbe a pero s atramentom, a kým ja čarbem na papier, ako viem, ticho sedia pri mne.

Mama mi vraví, a vôbec to neznie hlúpo: Som si istá, že objavíš, kde sa ukrýva duša, tak ako si preskúmala celé ľudské telo.

Zasmejem sa: Chceš povedať, že sa mám rozpitvať?

Svojím spôsobom môžeš rozpitvať nás všetkých. Musíš robiť, čo sa len dá, všetko, čo je potrebné, aby si mohla žiť so svojou diagnózou.

Som lekárka a viem, čo ma čaká. Sám profesor Chudnovskij mi to jasne povedal. Ako hovoria Angličania, žijem už vo vypožičanom čase. Komu ho však vrátim a kedy?

Som mladá, mám sotva tridsať a v našej rodine sa dožívame vysokého veku. Netrpíme suchotinami ani nepijeme alkohol; zdravo sa stravujeme a chodievame na dlhé prechádzky, či je leto alebo zima. Čím som si toto zaslúžila? Pri práci som nemohla nič chytiť, to určite nie, nejde o nákazlivú chorobu ako týfus alebo záškrt; som skrátka obeť nešťastnej náhody. A pritom som bola taká užitočná! Keby som bola verila v Boha, teraz by som prišla aj o posledné zvyšky viery. Prečo sa takto rozhodol, keď som bola preňho taká užitočná? Alebo som bola príliš horlivá a prekazila mu plány?

Spomínam si na našich priateľov v Kyjeve, rodinu Zemlinských, ich najmladšieho syna postihlo čosi podobné. Pýtali sa ma, prečo ho tak často bolieva hlava. Na zníženie tlaku niet veľa možností. Predpísala som mu ópium, neskôr morfium. Teraz mám bolesti aj ja, hoci nie až také strašné. Jelena mi dá, čo bude treba, keď na to príde... Pokúšam sa prijať svoj osud, ak sa tu dá hovoriť o osude.

Stále nemôžem uveriť, čo ma postihlo, ak je pochopenie pre mysel' to isté, čo viera pre srdce: moje emócie sa búria. Pripravovali sa na užitočný život vidieckej lekárky, sprevádzaný úspechmi aj sklamaniami. Nemala som byť tak skoro odtrhnutá od svojej rodiny a práce, ktorá mi prináša nielen všeobecný rešpekt a úctu, ale aj potešenie.

Jelena mi sľúbila, že z času na čas budem môcť ďalej pracovať s ňou. Ona bude mojimi očami; a ja stále mám ruky, rozum a skúsenosti.

Paša je dobrý brat. Vyrobil mi špeciálnu pomôcku, drevený stojanček na zošit s pravítkom, ktorým môžem pohybovať

zhora nadol po riadkoch širokých na dva prsty – po bokoch sú jemné zárezy.

Takto budú tvoje písmená a riadky rovné, vraví, a to, čo napíšeš, sa bude dať prečítať.

Pre koho mám písať? Nebudem tu tak dlho, aby som ako starenka pri kozube spomínala na mladé časy. Pre moju rodinu to bude čosi ako testament, keď napokon odídem. Nemám nič iné, čo by som im zanechala.

Turnham Green, Londýn
január 2014

KAŤA SEDELA PRI počítači a bubnovala prstami vedľa klávesnice. Peter jej povedal, že je najvyšší čas nájsť prekladaťa pre denník zo Súm.

Takto ho nazýval. *Zinaida Michajlovna* je pre mňa príliš krkolomné, povedal. Boli manželmi vyše dvadsať rokov, a stále si šiel polámať jazyk na „*tých vašich dlhých ruských menách*“.

Rokmi sa naučila byť zhovievavá. Jeho znalosť pasívnej ruštiny bola excelentná, rovnako ako jeho nežné oslovenia. Kaťuša, Katenka, Katuška – tieto mená striedal. Hoci niekedy ju prasto, láskyplne oslovoval Kate.

Aký titul by mali dať knihe: *Denníky Zinaidy Michajlovny Lintovariovej*? Peter mal pravdu, bolo to príliš nestráviteľné, nijaké známe vydavateľstvo by nepristalo na taký názov, dokonca ani na faktografickú knihu. Potrebovali titul, ktorý by vystihoval to ruské a zároveň zdôraznil, že ide o denník...

Hádam príde s nejakým nápadom prekladateľ. Logicky bude mať väčší odstup a mohol by vymyslieť zopár slov, ktoré by čitateľa zaujali. Na koniec mailu Kaťa pripíše: *Ešte nemáme titul. Ak vám počas práce na texte nejaký napadne, prosím, dajte nám vedieť.*

A teraz vybrať prekladateľa.

Bola tu tá Američanka žijúca vo Francúzsku, ktorá pre nich preložila cestovnú príručku pre turistov na Kryme. Anastasia... Anastasia Hardingová, to je ono. Alebo by mohli osloviť Vasilija Jurieviča. No to bol muž. Lepšie bolo v tomto prípade najať ženu, bývajú senzitívnejšie. Kaťa by sa na preklad podujala aj sama, no netrúfala si; so svojou angličtinou bola zväčša spokojná, vystačila si s ňou pri iných knihách, kde jej pomáhal editor, ale toto bolo niečo celkom iné.

Vyťukala na klávesnici *Anastasia Harding*, aby zistila, čo má tá žena už za sebou. Množstvo románov preložených z francúzštiny; ten najnovší s veľmi priaznivými ohlasmi. Výborne. Tá cestovná príručka bola iba jednorazovka a preložila ju vynikajúco. S ruštinou zrejme problémy mať nebude, a koniec koncov, dôležitejšia je jej angličtina. A ženské vnímanie.

Musí jej záležať na Zinaide Michajlovne tak ako mne, pomyslela si Kaťa. My dve ju musíme znovuoživiť, spolu s jej slávnym hosťom.

Tú noc sa k nej v posteli Peter pritúlil. Mám pocit, že tento plán nám vyjde, povedal. Postaví nás to opäť na nohy, som si tým istý.

Kaťa o tom nebola až taká presvedčená. Ich osudy riadilo čosi väčšie než oni, čo vyvíjalo tlak na nich a na ich malé vydavateľstvo. Banky, zmrazenie úverov, pôžičky, kríza, recesia; elektronické knihy, predaj kníh on-line, krachovanie kníhkupectiev a zatváranie knižníc, úpadok čítania. A tiež monolit trhovej cenzúry. Ó, tá irónia, pomyslela si Kaťa, odísť zo Sovietskeho zväzu a dostať sa pod ďalšiu formu cenzúry. Všetky tie básne, ktoré napísala ako študentka, by jej doma nikdy nevydali; rodnú krajinu opustila ako mladomanželka, zamilovaná ani nie tak do manžela ako skôr do predstavy, že na slobodnom Západe sa stane poetkou. *Slobodný Západ*. Ha-ha.

Na ničom z toho už nezáležalo.

Pritisla sa k manželovi. Dnes ho ľúbila väčšmi ako v tých prvých rokoch; terajšie obavy z budúcnosti jej lásku vybičovali, hrozba, že o všetko prídu, jej spôsobovala priam fyzickú bolesť. Nič z toho mu nemohla povedať, ešte nie; musela sa pokúsiť spolu s ním, a kvôli nemu, pozbierať všetku energiu.

Tak či onak, Polyana Press bol ich spoločný život; dieťa, ktoré nikdy nemali, romány a básne, ktoré nikdy nenapísali, cesty, ktoré nikdy nepodnikli. Možno preto vydavateľstvo

krachovalo. Mali by ho milovať také, aké bolo; nemalo by byť náhradou za niečo iné.

V poslednom čase sa navzájom trochu odcudzili: on mal svoje obavy, ona zasa tie svoje. Keby sa o ne dokázali podeľiť, zbližilo by ich to.

Azda máš pravdu, zašepkala. Mohol by to byť veľký úspech: musíme veriť, že sa to podarí.

Ver mi, Kaťa, prosím, ja viem, čo robím. Dotkol sa jej líca a chvíľu tam prst nechal, zatiaľ čo na ňu upieral pohľad, aký si už takmer nepamätala.

Tú noc sa po mnohých mesiacoch opäť milovali. Už dlho v nich pretrvávajúce obavy umŕtvovali túžbu, dokonca aj nehu, no chápali, že táto nemá výčitka nie je osobná, že pramení z hnevu na nespravodlivosť života, na náhodnú, slepú krutosť toho, čo ich postihlo. Kaťa sa s tým akosi dokázala vyrovnáť, prijať to; Peter stále hľadal, sníval ako malý chlapec. Možno to vyjde. Ten jeho bláznivý nápad.

V tme sa na seba usmiali. Znovu ju pohladil po líci. Natiahla ruku a dotkla sa jeho teplej tváre pokrytej strniskom. Cítiť takú nehu bolo čosi nové.

A našla si už prekladateľa? spýtal sa.

Hej. Prekladateľku. Anastasiu Hardingovú. Ak bude súhlasiť.

A ako dlho to bude trvať?

Nie dlho. Pár mesiacov.

Takže asi rok do vydania, plus-mínus. Vydržíme dovtedy? Dáme do toho všetko, čo máme?

Jasné, šepľa.

Spokojne si vydýchol. Otočila hlavu nabok. Z očí sa jej vyrinuli slzy. Vravela si, že na vine sú emócie – toto nečakané zbliženie. A to, že sa uvoľnila, na chvíľu si prestala robiť starosti. Na slzy má plné právo.

*Dedina vo východnom Francúzsku
neďaleko švajčiarskych hraníc
január 2014*

JEDNÉHO DŇA SA jej v inboxe objavil denník Zinaidy Michajlovny. Ako nejaký zatúlaný balíček, určený niekomu inému, ktorý akoby zostal trčať na prachom zapadnutej vidieckej pošte a teraz si o storočie neskôr našiel cestu k nej, a to len preto, lebo adresát nadlho odcestoval zo zemegule. Poslala jej ho Kaťa Kendallová z londýnskeho vydavateľstva Polyana Press. Ana pre nich kedysi pracovala, preložila turistickú cestovnú príručku o Kryme.

Vtedy váhala, či to vziať, a teraz sa všetko zopakovalo so Zinaidou Michajlovnou. Ruština bola ťažký jazyk, krásny, no komplikovaný, a tak z toho mala obavy. Ana ruštinu ovládala dokonale, ale sama preklady z nej nevyhľadávala; našli si ju iní. Tak ako si ju v tom prvom prípade našla Kaťa Kendallová a Ana bola pár týždňov duchom na Kryme. Vtedy sa jej stávalo, že snívala o cárskych palácoch a čechovovských dačiach, skalnatých zrázoch klesajúcich do Čierneho mora a o cudzokrajne znejúcich letoviskách Feodosija, Koktebel či Gurzuf. Všímala si aj historické pamätihodnosti, napríklad Livadijský palác, v ktorom istý čas žili poslední Romanovovci a bol miestom konania Jaltskej konferencie, ako aj vilu, kde počas puču internovali Gorbačova.

Práve dostala nový mail. *Milá Anastasia (ak Vás smiem tak osloviť), týmto projektom sme skutočne nadšení*, písala Kaťa Kendallová. Mohla by sa pozrieť na text v prílohe a dala im čo najskôr vedieť, či sa na to nepodujme?

Ana sa zahľadela von oknom na jazero a vrchy. Slnko zapadalo, spomedzi mrakov sa predierali posledné lúče; prednedávnym pršalo. Nemala dôvod preklad odmietnuť; text, alebo prinajmenšom tých desať stránok, ktoré si pozrela na monitore, vyzerali jednoducho, aj keď jazyk bol zastaraný.

Tak štyri mesiace, usúdila, viac nie. Inú prácu nemala, peniaze potrebovala. Rozhodla sa, že sa na to vyspí a Kati Kendallovej odpovie ráno. Bola to len formalita; vedela, že povie áno.

Z vydavateľstva prišiel aj ďalší dokument, nekrológ. Ana si ho prečítala len zbežne.

Oveľa neskôr, keď dokončila celý preklad, jej trvalo tri dni, kým bola schopná preložiť ho – taký bol dojímavý.

V postskripte Kaťa Kendallová napísala: *Podľa mňa by sme nekrológ mohli použiť ako úvod alebo doslov. Je to pozoruhodný dokument. Ako všetko, čo kedy napísal. Poviedka sama osebe.*

Vtedy si Ana neuvedomila, o koho ide. Nevšimla si autorovo meno, uvedené malými písmenkami na konci nekrológu. Malo by to nejaký význam, keby to vedela od začiatku? Čudné však bolo, že Kaťa Kendallová sa o ňom vo svojej správe nezmienila, no možno bola skrátka tajnostkárka.

Až neskôr sa medzi stránkami objavil tieň letného hosťa Zinaidy Michajlovny, na ktorého už čakala sláva, a vtedy Ana pisateľke denníka porozumela tým zvláštnym spôsobom, ako sa to prekladateľom občas stáva, ak majú šťastie a prostredníctvom textu spoznajú autorov, vžijú sa do ich kože a dívajú sa ich očami.

Nasledujúce ráno vydavateľstvu Polyana Press odpísala, že to berie, a pýtala si o niečo vyšší honorár, argumentujúc zastaraným jazykom.

Peter Kendall jej poslal stručnú odpoveď.

Bohužiaľ, vzhľadom na ekonomickú situáciu vyšší honorár ponúknuť nemôžeme.

Pripojil aj zmluvu. Ak je stále ochotná ísť do toho, mohla by vytlačiť dve kópie zmluvy, podpísať ich a poslať im ich?

Zmluva obsahovala osobitnú klauzulu, že predmet prekladu sa musí uchovať v tajnosti.

10. apríla 1888

Prvé klamlivé teplo prichádzajúcej jari. Sedím v zimnej záhrade, na sebe mám teplý kabát. Zatváram oči, počúvam vtáčí štebot a túžim po tom, aby som ho vedela zapísať do nôt a aby mi neskôr, keď nastanú tmavé zimné dni, Žorž túto pieseň zahral.

Prosím mamocku, aby mi dala niečo robiť, čistiť zeleninu, obšívaj voľačo jednoduché, čo by som zvládla takpovediac poslepiacky.

Odmietne a chlácholí ma: Musíš veľa oddychovať, šetriť si sily.

Záchvat som nemala už niekoľko dní, no bojím sa, že čoskoro príde. Akosi zvláštne sa mi krúti hlava, akoby na moje zmysly pôsobila odstredivá sila. Myslím na Jelenu a na všetko, čo musí robiť, aká je momentálne zavalená prácou, buď chodí za pacientmi domov, alebo oni prichádzajú za ňou. S našimi sedliakmi je kopa starostí a obávam sa, že ich rozmaznáva; chodia za ňou aj so zádermi. Je k nim milá a nevyvyšuje sa nad nich, načúva im a pokúša sa zlepšiť ich život aj s tým málom prostriedkov, čo má k dispozícii. Občas postačí iba úsmev, najmä u detí. Je to ako náboženstvo; veria jej, a preto sa uzdravia. Niekedy sa o týchto veciach rozprávame pri večeri; Paša a Žorž si z toho uťahujú; mamocka múdro prikyvuje; Nataša sa smeje a všetkých si nás doberá.

Včera nám mamocka oznámila, že toto leto prenajme náš hosťovský dom. Aspoň si tým trochu vylepšíme rodinný rozpočet.

Bojím sa, že sem príde nejaká hlučná, vulgárna rodina z Moskvy, zbohatlíci, ktorí budú otvorene pohŕdať naším provinčným spôsobom života. Nataša so smiechom poznamená, že takí ľudia chodia na Jaltu, kde ich všetci môžu vidieť. Kto ich bude vidieť tu?

25. apríla 1888

Celý statok je hore nohami. Vďaka nášmu bratancovi Sašovi Ivanenkovi mama našla rodinu, ktorá si na leto prenajme hosťovský dom. Rodinu z Moskvy. Jeden zo synov, Michail Pavlovič, sa naň prišiel pozrieť; mame povedal, že jeden z jeho bratov je nadaný umelec, ďalší nádejný spisovateľ a sestra učiteľka; obaja rodičia ešte žijú a celá rodina sa tu v lete vystrieda. Takže mamochka žiari nadšením a radosťou. Už si predstavuje, aké podnetné rozhovory sa tu budú viesť, aké svetové novinky – z Petrohradu, Moskvy a možno aj z Viedne či Paríža – poctia našu skromnú Luku.

Prepuklo veľké upratovanie a prípravy a mňa často nechávali samu, cítila som sa neužitočná a opustená. Mama mi dala vyčistiť strieborné príbory – to ešte zvládam –, no potom so mnou Uľáša stratila trpezlivosť, pretože chcela uložiť všetko čo najrýchlejšie na miesto, a tak mi príbory jemne, ale rozhodne vzala z rúk.

Prídu na budúci týždeň. Dúfam, že budú spoločenský, ochotní konverzovať. Dúfam, že sa nepustia do politických škriepok s Pašom a Žoržom. Nesmiem si robiť priveľké nádeje – čo ak sa nakoniec ukáže, že ide o egoistických snobov? Ale ako poznám mamu a Pašu, ktorí toho Michaila Pavloviča určite previedli po dome, nesúhlasili by, aby k nám prišli, keby to neboli zaujímaví ľudia s otvorenou myslou – presnejšie umelci či učitelia. Hosťovský dom je pritom v dosť úbohom stave – Grigorij Petrovič strávil celé predpoludnie opravovaním schodov pred vchodom! Tomu mladému mužovi to zrejme neprekážalo; podľa Pašu sa len zasmial a vyhlásil: Oproti Moskve to bude aspoň zmena a nám ide najmä o ticho, rieku a záhradu – a je tu toľko miesta! vykrikoval podchvíľou. V Moskve bývame v šuplíkoch bielizníka, dodal.

No toto. V šuplíkoch bielizníka!